

Αναλυτικό
πρόγραμμα
Γλώσσας

1 Ιουνίου

2011

Για τον καθένα που δεν γνωρίζει το παιδί που του παρέχεται, η εκπαίδευση – θεραπεία, η εκτέλεση των προγραμμάτων ασκήσεων αρχίζει με την προετοιμασία επαφής. Μια λανθασμένη ή ανεπαρκής προετοιμασία επαφής μπορεί να επιδράσει στην συνολική σχέση του παιδιού με τον εκπαιδευτικό.

Ε.Ε.Ε.Ε.Κ
Αχαΐας

Η προετοιμασία επαφής

Για τον καθένα που δεν γνωρίζει το παιδί, που του παρέχεται η εκπαίδευση – θεραπεία, η εκτέλεση των προγραμμάτων ασκήσεων αρχίζει με την προετοιμασία επαφής. Μια λανθασμένη ή ανεπαρκής προετοιμασία επαφής μπορεί να επιδράσει στην συνολική σχέση του παιδιού με τον εκπαιδευτικό. Μερικές φορές τίθεται σε αμφισβήτηση συνολικά η συνεργασία αυτή. Χωρίς οικεία σχέση μπορεί η συστηματικά εξελισσόμενη ανάπτυξη του προγράμματος να παρεμποδιστεί ή και να ανατραπεί εντελώς.

Για την προετοιμασία επαφής θα πρέπει να ληφθεί υπόψη, ότι τα περισσότερα παιδιά, στα οποία και αναφέρονται οι ασκήσεις μας δεν μπορούν να μιλήσουν. Η σχέση λοιπόν θα πρέπει να εξελιχθεί μέσα από άλλα «επικοινωνιακά κανάλια», πέρα από τη γλώσσα. Το πώς θα γίνει αυτό, αφήνεται στην κρίση του εκπαιδευτικού – θεραπευτή. Και τελικά εξαρτάται από τα συναισθήματα του παιδιού απέναντι σ' αυτόν.

Στο βαθμό, που έχει επιτευχθεί η επαφή, ο εκπαιδευτικός προσπαθεί να εφαρμόσει με προσοχή τα μέτρα, τους κανόνες συμπεριφοράς και τις ασκήσεις που ο ίδιος έχει σχεδιάσει. Παράλληλα και ανάλογα με τις ανάγκες που υπάρχουν, μπορεί να χρησιμοποιήσει παιχνίδια ή μουσικά όργανα για να ενισχύσει τις αναμενόμενες συμπεριφορές. Αυτή η ενίσχυση επιτυγχάνεται, όταν το παιδί βιώσει την επιτυχία. (Σούλης 1999)

Στην συνέχεια αναφέρονται ενδεικτικά δραστηριότητες για όλους τους τομείς της αυτόνομης διαβίωσης και των μαθημάτων γενικής παιδείας. Οι δραστηριότητες αυτές κατακτώνται προοδευτικά, είτε μεμονωμένα είτε συνδυαστικά, και θα πρέπει σε τακτά χρονικά διαστήματα να επαναλαμβάνονται.

ΓΛΩΣΣΑ

Συγγραφική επιμέλεια

**Κολλύρου Ανδριάννα – ΠΕ 2 Φιλολόγος
Τσιλιγιάννη Χρύσα – ΠΕ 2.50 Φιλολόγος**

Αντικειμενικός στόχος

Ο μαθητής να καταστεί ικανός να διαβάζει και να γράφει καθώς και να κατανοεί τον προφορικό και γραπτό λόγο.

- **Ανάγνωση και γραφή των προσωπικών στοιχείων των μαθητών/τριών** (δηλαδή στο όνομα, το επώνυμο, τη διεύθυνση και το τηλέφωνο, δικό τους ή και των άλλων μελών της οικογένειάς τους)

Ύστερα από εντατική εκπαίδευση κάποιοι από τους μαθητές του σχολείου καταφέρνουν να διαβάσουν λειτουργικά και να γράψουν όλα τα προσωπικά τους στοιχεία χωρίς βοήθεια, ενώ κάποιοι άλλοι τα γράφουν κάνοντας όμως λάθη που ανάλογα με τη ποσότητα και τη ποιότητα τους καθιστούν την επίτευξη του στόχου επαρκή ή ανεπαρκή. Σε αυτές τις περιπτώσεις έμφαση δίνεται οι μαθητές/τριες να αναγνωρίζουν οπωσδήποτε κάπου γραμμένα τα προσωπικά τους στοιχεία και να απαντούν κατάλληλα όταν ερωτούνται γι αυτά. Η μέθοδος που έχει χρησιμοποιηθεί σε αντίστοιχες καταστάσεις είναι η ολική ανάγνωση που λειτουργεί ως εξής: συνδυάζεται η φωτογραφία του μαθητή με το όνομα του και σταδιακά αποσύρεται η φωτογραφία ώστε ο μαθητής να αναγνωρίζει απευθείας το όνομα του (δηλαδή χωρίς την ενίσχυση της φωτογραφίας). Το ίδιο μπορεί να γίνει και για τα υπόλοιπα προσωπικά στοιχεία των μαθητών/τριών που πιθανώς δυσκολεύονται.

- **Καθημερινή διαμόρφωση του σχολικού προγράμματος**

Είναι πολύ σημαντικό οι μαθητές να γνωρίζουν τη ροή του προγράμματος της ημέρας τους και να μπορούν να ανατρέχουν σε αυτό ανά πάσα στιγμή. Επομένως οι μαθητές/τριες μιας τάξης που έχουν την δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν το γραπτό λόγο αναλαμβάνουν την καθημερινή γραφή του προγράμματος στον πίνακα της σχολικής τάξης, ενώ οι μαθητές που δεν έχουν την ανάλογη ευχέρεια χρησιμοποιούν ένα σύστημα καρτελών που δηλώνουν το σχολικό πρόγραμμα. Για παράδειγμα μια καρτέλα με έναν υπολογιστή δηλώνει ότι τη συγκεκριμένη ώρα θα γίνει μάθημα πληροφορικής και ούτω κάθε εξής.

- **Σύνταξη προσωπικού και σχολικού ημερολογίου**

Για μαθητές πιο ικανούς στις δεξιότητες ανάγνωσης και γραφής είναι δυνατή η καθημερινή εξάσκηση στους τομείς αυτούς μέσω της διαμόρφωσης ενός προσωπικού τους ημερολογίου. Λειτουργεί οργανωτικά και για το ημερήσιο πρόγραμμα του μαθητή/τριας αλλά ενισχύει και την εξάσκηση στην ανάγνωση και γραφή εκτός του σχολείου. Επομένως λειτουργεί και ως φορέας γενίκευσης των δεξιοτήτων αυτών, καθώς οι μαθητές/τριες συνειδητοποιούν ότι χρειάζεται να διαβάζουν και να γράφουν όχι μόνο στα πλαίσια του σχολικού μαθήματος. Όσον αφορά στη σύνταξη του σχολικού ημερολογίου και πάλι οι μαθητές/τριες που χειρίζονται το γραπτό λόγο μπορούν να σημειώνουν τα σημαντικά γεγονότα του σχολείου σε ετήσια πλέον βάση. Σε μαθητές στους οποίους δυσχεραίνει σημαντικά η ικανότητα να διαβάσουν και να γράψουν και πάλι η προσφορά της μεθόδου με τις εικόνες έχει αποδειχτεί σημαντική καθώς τους επιτρέπει να οργανώνονται και να γνωρίζουν πότε θα πραγματοποιηθούν διάφορα δρώμενα του σχολείου.

- **Εκμάθηση χρονικών εννοιών όπως μήνες και εποχές και εκμάθηση της ώρας**

Η εκπαίδευση σε αυτό το τομέα είναι σημαντική καθώς συνδυάζεται με τις δραστηριότητες β και γ. Οι μαθητές/τριες λειτουργούν πιο αυτόνομα και δεν χρειάζεται να βασίζονται πάντοτε στον διδάσκοντα να τους εντοπίζει το σωστό σημείο για να σημειώσουν κάτι στο σχολικό ή προσωπικό τους ημερολόγιο. Η συνδρομή του καθηγητή των μαθηματικών σε αυτή τη δραστηριότητα είναι εξίσου σημαντική για την εκμάθηση των αριθμών που χρησιμοποιούνται στα ημερολόγια.

- **Εκμάθηση συγκεκριμένου λεξιλογίου που πιθανώς να συνδυάζεται με αντίστοιχα σύμβολα ή σήματα**

Ενδεικτικά αναφέρονται εκφράσεις όπως: προσοχή κίνδυνος, έξοδος κινδύνου, στάση, ΔΕΗ, ΟΤΕ, ΔΕΥΑΠ πρώτες βοήθειες, αστυνομία, ιατρείο, φαρμακείο, απαγορεύεται η είσοδος, κ.τ.λ. Ο συνδυασμός λέξεων και συμβόλων ενισχύει τη κατανόηση των μαθητών και πιθανότατα θα βοηθήσει ορισμένους να αναγνωρίζουν το λεξιλόγιο αυτό ανεξάρτητα από τα σύμβολα που συνοδεύονται.

- **Πραγματοποίηση γλωσσικών ασκήσεων** (ανάλογα με το επίπεδο της τάξης γενικότερα αλλά και τις δυνατότητες του κάθε μαθητή/τριας ξεχωριστά)

Οι ασκήσεις αυτές μπορεί να είναι διαφόρων τύπων ανάλογα με το στόχο που τίθεται κάθε φορά. Για παράδειγμα:

- Ασκήσεις μόνο με τα γράμματα της αλφαβήτου.
- Ασκήσεις συλλαβισμού.
- Ασκήσεις συμπλήρωσης κενών.
- Ασκήσεις με αντιστοίχιση λέξεων και εικόνων.
- Ασκήσεις επαύξησης μιας απλής πρότασης.
- Ασκήσεις για συσχέτιση συμβόλου και σημασίας του.
- Ασκήσεις ανάλυσης μιας απλής πρότασης στους όρους που την συνθέτουν (ποιος κάνει τι).
- Ασκήσεις δημιουργίας πιο σύνθετων προτάσεων.
- Λύση σταυρόλεξου
- Παιχνίδι «κρεμάλας» (φωνολογική ενημερότητα)

- **Πιο σύνθετες ασκήσεις γραπτού λόγου περιλαμβάνουν:**

- Τη συμπλήρωση έντυπων αιτήσεων και υπεύθυνων δηλώσεων.
- Τη σύνταξη μίας απλής αγγελίας για εξεύρεση εργασίας.
- Τη σύνταξη ενός απλού βιογραφικού σημειώματος.
- Τη σύνταξη καρτών (ευχετήριων ή συλλυπητήριων).
- Τη σύνταξη μηνύματος σε κινητό τηλέφωνο.
- Τη σύνταξη και αποστολή ηλεκτρονικού μηνύματος με απαραίτητη τη συνεργασία του καθηγητή της πληροφορικής του σχολείου.

- **Χρήση της μυθολογία** (οι περιπέτειες του Οδυσσέα, οι άθλοι του Ηρακλή, ο Τρωικός πόλεμος κτλ)

Στην τάξη διαβάζονται οι ιστορίες και ακολουθεί η επεξεργασία του κειμένου που έχει ως εξής:

Η ιστορία «σπάει» σε μικρά βήματα, γίνονται ερωτήσεις κατανόησης και ανάλογα με τις απαντήσεις που δίνονται από τους μαθητές προσαρμόζεται ο ρυθμός του μαθήματος. Είναι σημαντικό να γίνονται ερωτήσεις σύνδεσης μεταξύ των κομματιών στα οποία «σπάει» η ιστορία ώστε να εξασφαλιστεί η μέγιστη δυνατή κατανόηση από μέρος των μαθητών. Ύστερα από την ολοκλήρωση ενός κύκλου μαθημάτων πάνω στο εκάστοτε θέμα γίνεται μια συλλογική εργασία αναπαραγωγής της ιστορίας με διάφορους τρόπους, όπως με απλή αναδιήγηση, ζωγραφίζοντας τα κυριότερα σημεία της ιστορίας ή δημιουργώντας ένα κολάζ σε περίπτωση που η ιστορία είναι εικονογραφημένη. Γενικότερα προτιμώνται εικονογραφημένες ιστορίες καθώς το οπτικό ερέθισμα λειτουργεί ενισχυτικά προς την κατανόηση. Η μυθολογία είναι η κύρια πηγή για επεξεργασία ιστοριών διότι είναι μια αστείουρητη πηγή υλικού που ενδιαφέρει και εντυπωσιάζει τους μαθητές/τριες. Είναι χαρακτηριστικό ότι μαθήτρια που ασκήθηκε στις δεξιότητες αυτές ζήτησε να ασχοληθεί με την ιστορία του Ηρακλή και σε δραστηριότητα γραφής παραγράφου με ορισμένο θέμα «γράψε λίγα λόγια για τον αγαπημένο σου ήρωα». Επιπλέον τέτοιου είδους υλικό έχει δείξει ότι βοηθάει και στη συγκέντρωση αλλά και στην εξάσκηση σε χωροχρονικές έννοιες όπως «που», «πότε», «πριν», «μετά» κτλ.

Για λιγότερο λειτουργικούς μαθητές/τριες έχουν χρησιμοποιηθεί οι μύθοι του Αισώπου και άλλες **παραβολικές ιστορίες** που συνήθως αξιοποιούν το ζωικό και φυτικό βασίλειο για να περάσουν ένα μήνυμα. Οι μαθητές αυτοί αρκούνται στο να παρουσιάσουν με απλά λόγια την ιστορία που σχεδόν πάντα είναι περιορισμένης έκτασης και απλής δομής, ενώ οι συμμαθητές τους που πιθανώς είναι πιο λειτουργικοί τους βοηθούν να καταλάβουν το βαθύτερο νόημα της ιστορίας, δηλαδή το δίδαγμα. **Η μέθοδος αυτή της αλληλοϋποστήριξης** των μαθητών βοηθά ώστε όλοι στη τάξη να είναι αφοσιωμένοι καθώς οι ρόλοι είναι ξεκάθαροι και δηλωμένοι εκ των προτέρων.

Για μαθητές/τριες που παρουσιάζουν πολύ σημαντικές δυσκολίες στον τομέα αυτό χρησιμοποιούνται **απλά παζλ** που όταν τοποθετηθούν σωστή σειρά εξιστορούν μια σύντομη δραστηριότητα, πχ. α) σπόρος στο χώμα β) ήλιος και μικρό λουλούδι γ) ήλιος και μεγάλο λουλούδι ή α) ένα σύννεφο και ψιχάλες β) πολλά σύννεφα και βροχή και γ) μαύρα σύννεφα και καταιγίδα με κεραυνούς. Ο μαθητής/τρια τότε καλείται να αναπαράγει προφορικά την εξελικτική πορεία της ανάπτυξης του λουλουδιού και της καταιγίδας στη δεύτερη περίπτωση.

- **Χρήση περιοδικών ειδικού ενδιαφέροντος των μαθητών/τριων**

Χρησιμοποιούνται επίσης ως αφορμή για την παραγωγή και κατανόηση είτε του προφορικού είτε του γραπτού λόγου. Για παράδειγμα μια εικόνα ενός αυτοκινήτου που κινητοποιεί τον τάδε μαθητή μπορεί να γίνει η αφορμή:

- να περιγράψει όσο πιο αναλυτικά και κατατοπιστικά μπορεί το αυτοκίνητο ενώ οι συμμαθητές του προσπαθούν να το σχεδιάσουν ή να καταγράψουν λίγες λέξεις που αποδίδουν τη περιγραφή, εφόσον αυτό είναι εφικτό,
- να θυμηθεί ένα γεγονός που του έχει συμβεί σχετικό με αυτοκίνητο και να το διηγηθεί στην υπόλοιπη τάξη,
- να συζητήσει για τα μέσα μεταφοράς γενικότερα και να μάθει καινούριες πληροφορίες όπως για παράδειγμα τα βασικά στάδια εξέλιξης ενός τροχοφόρου οχήματος. Αντίστοιχα μπορούν να λειτουργήσουν διάφορες εικόνες παρμένες από έντυπα που ενδιαφέρουν τους μαθητές/τριες.

- **Χρήση άρθρων από εφημερίδες που προγενέστερα έχουν επεξεργαστεί και απλοποιηθεί**

Δίνουν την δυνατότητα να μεταφερθούν όλες οι απαραίτητες πληροφορίες χωρίς όμως να κουράζουν με πολλές λεπτομέρειες. Φυσικά απαραίτητη προϋπόθεση για αυτή τη δραστηριότητα είναι ότι οι μαθητές επεξεργάζονται ικανοποιητικά το γραπτό λόγο. Επειδή όμως στις περισσότερες τάξεις υπάρχει ανομοιογένεια ως προς τις γλωσσικές ικανότητες των παιδιών η δραστηριότητα αυτή συνήθως πραγματοποιείται στο Πρόγραμμα Ανάγνωσης/ Γραφής του σχολείου, όπου οι μαθητές έχουν αρκετή ευχέρεια με την ανάγνωση. Στην παρούσα φάση η δραστηριότητα προσαρμόζεται και χρησιμοποιείται περισσότερο ως εφελκυστικό για παραγωγή λόγου δηλαδή για συζήτηση θεμάτων συγχρόνων με τους μαθητές. Έχει παρατηρηθεί ότι πολλές φορές οι μαθητές/τριες αγνοούν γεγονότα σημαντικά που συμβαίνουν στην καθημερινότητα και την αναίρεση αυτού είναι που εξυπηρετεί η παρούσα δραστηριότητα.

- **Χρήση των μικρών αγγελιών**

Χρησιμοποιούνται εφημερίδες για τον εντοπισμό και επεξεργασία θέσεων εργασίας που πιθανόν να ενδιαφέρουν τους μαθητές/τριες ανάλογα με την εξειδίκευση που δέχονται στο σχολείο.

- **Ασκήσεις για επεξήγηση λέξεων και εκφράσεων που πιθανώς να δυσκολεύουν τους μαθητές/τριες**

Ο εμπλουτισμός τους λεξιλογίου σταδιακά οδηγεί σε καλύτερη κατανόηση και αυξημένη συμμετοχή στο μάθημα. Οι επεξηγημένες λέξεις δεν αναφέρονται απλά καθώς σε πολλές περιπτώσεις μαθητών/τριων υπάρχει δυσκολία στη μνημονική συγκράτηση τους. Δημιουργούνται κατάλογοι με τις άγνωστες λέξεις ώστε να είναι εύκολη η επανάληψη και η ανάσυρση τους οπότε χρειάζεται. Το «λευκωμα» αυτό δεν είναι ατομικό αλλά ανήκει στην τάξη και μοιράζεται από όλους.

© copyright Εργαστήρι Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (Ε.Ε.Ε.Ε.Κ.)

Αχαΐας 2011

- **Εξάσκηση των μαθητών/τριων στην τηλεφωνική επικοινωνία κάτι που συνδέεται άμεσα και με τις Κοινωνικές Δεξιότητες που θα αναλυθούν στη συνέχεια.**

Έτσι λοιπόν οι μαθητές και μαθήτριες εξασκούνται στο να χειρίζονται την απλή τηλεφωνική συσκευή του σπιτιού τους αλλά και το κινητό τηλέφωνο. Για το σκοπό αυτό στο σχολείο διατίθενται κάποια σταθερά τηλέφωνα (εκτός λειτουργίας) και δυο κινητά τηλέφωνα (σε λειτουργία) με τα οποία οι μαθητές εξασκούνται στην τηλεφωνική επικοινωνία. Οι διάλογοι που διαμορφώνονται είναι φανταστικοί και ελεύθεροι υπό την προϋπόθεση ότι είναι κατάλληλοι της επικοινωνιακής περίπτωσης που τους έχει ζητηθεί. Για παράδειγμα σε διαφορετικό πλαίσιο τίθεται μια συνομιλία για να ζητήσουν πληροφορίες καταλόγου και σε διαφορετικό όταν συνομιλούν με κάποιο υποτιθέμενο συμμαθητή τους. Επιπλέον, οι μαθητές και μαθήτριες εκπαιδεύονται στη χρήση τηλεφωνικού καταλόγου και τηλεφώνων πρώτων αναγκών (100, 166, 199). Σε ορισμένες περιπτώσεις μαθητών η χρήση του τηλεφωνικού καταλόγου καθίσταται ιδιαίτερα δύσκολη, οπότε προτιμάται η δημιουργία ενός ατομικού τηλεφωνικού καταλόγου και η χρησιμοποίησή του.

- **Ανάγνωση ενημερωτικών εντύπων που πιθανόν να διατίθενται** πριν από μία επίσκεψη του σχολείου σε κάποιο μέρος (μουσείο) ή σε κάποιο πραγματικό χώρο εργασίας. Εναλλακτικά οι μαθητές/τριες μπορούν να βρουν πληροφορίες σχετικές με την βοήθεια του/της εκπαιδευτικού της τάξης τους.

Σε κάθε τάξη υπάρχουν και περιπτώσεις μαθητών/τριών που δεν έχουν τη δυνατότητα να ανταποκριθούν σε αρκετές από τις παραπάνω δραστηριότητες. Οι διδακτικοί στόχοι σε ανάλογες περιπτώσεις, μπορεί να είναι πολύ πιο απλοί και ενδεικτικά θα μπορούσαν να αφορούν στο:

- να λέει τα ονόματα συμμαθητών με τυχαία ή ορισμένη σειρά.
- να ονομάζει ρούχα, εσώρουχα, φαγητά, φρούτα, χρηστικά αντικείμενα, μέσα μεταφοράς και νομίσματα με τυχαία ή ορισμένη σειρά. Είναι αρκετά ευχάριστο τα ερεθίσματα να είναι αποτυπωμένα σε μικρές καρτέλες και να γίνεται ομαδικό παιχνίδι στη τάξη χρησιμοποιώντας τις. Αρχηγός του απλού αυτού παιχνιδιού θα μπορούσε να είναι είτε ο/η εκπαιδευτικός είτε οι ίδιοι οι μαθητές/τριες με εναλλαγή ρόλων.
- Να χωρίζει τις λέξεις ρυθμικά σε συλλαβές.
- Να ανακοινώνει τα νέα της ημέρας ή να αναφέρει δραστηριότητες από το κοντινό/μακρινό παρελθόν (τι έκανα χτες; Τι είδα στη τηλεόραση;)
- Να αναφέρει δραστηριότητες που επιθυμεί να πραγματοποιήσει στο μέλλον (τι θα κάνω το καλοκαίρι)
- Να λέει προτάσεις με δύο λέξεις (Y+P) και προοδευτικά με τρεις λέξεις (πχ. Με κάποιον επιρρηματικό προσδιορισμό)
- Να φτιάχνει καταφατικές ή αρνητικές προτάσεις(πχ. Θέλω να φάω, θέλω τουαλέτα, θέλω ησυχία, δε νυστάζω κτλ).
- Να φτιάχνει προτάσεις χρησιμοποιώντας τη συνδετική λέξη «και».
- Να φτιάχνει μικρές και σωστές προτάσεις σε ενικό και πληθυντικό αριθμό (Το αγόρι τρέχει, τα αγόρια τρέχουν).
- Να χρησιμοποιεί τα ρήματα στο σωστό χρόνο για να αποδώσει αυτό που θέλει να εκφράσει.
- Να χρησιμοποιεί σωστά τα επίθετα.
- Να κάνει ερωτήσεις χρησιμοποιώντας σωστά τις λέξεις πότε, που, πως, γιατί, ποιος;
- Να εκφράζεται μπροστά σε άλλους (παιχνίδι ο «δημοσιογράφος», ο μαθητής/τρια αναλαμβάνει το ρόλο του δημοσιογράφου και επιχειρεί να δώσει ένα μικρό ρεπορτάζ των γεγονότων της σχολικής εβδομάδας).

Βασική αρχή για κάθε μια δραστηριότητα από αυτές που παρουσιάστηκαν παραπάνω είναι η όσο το δυνατόν εξατομίκευση τους ανάλογα με τις ανάγκες και το επίπεδο του κάθε μαθητή/τριας και η όσο το δυνατόν σαφέστερη επεξήγηση του λόγου που γίνονται στο σχολείο που βέβαια δεν είναι άλλος από την προώθηση της αυτονομίας των μαθητών/τριων.

Σημαντικά αποτελέσματα για το μάθημα της γλώσσας υπάρχουν όταν γίνονται με τη συνεργασία περισσότερων καθηγητών. Πετυχημένη έχει αποδειχτεί η παρακάτω δραστηριότητα σε συνεργασία με τον/την μουσικό του σχολείου: Οι μαθητές ακούν προσεκτικά το τραγούδι που παίζεται στο αρμόνιο και προσπαθούν να μαντέψουν τη λέξη που λείπει όταν σταματά η μουσική ξαφνικά. Αυτό αυξάνει τη προσοχή τους και καλλιεργεί τη σκέψη τους αφού οι λέξεις που λείπουν συνήθως ομοιοκαταληκτούν με κάποια προηγούμενη.